

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio III. Voluntarium ac liberum requisitum ad actum humanum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

SECTIO III.

Voluntarium ac liberum requisitum ad Actum humanum.

SUMMARIUM.

14. Explicatur voluntarium, & volitum.
15. Voluntarium imperfectum, & spontaneum.
16. Voluntarium perfectum, ac liberum.
17. Cui contradictorie opponitur: non liberum.
18. Liberum à coactione, & necessitate.
19. Actus humanus debet esse voluntarius, & liber
citer.
20. Voluntarium elicitum, imperatum, imputatum.
21. Voluntarium actuale, virtuale, habituale.
22. Digressio utilis bene notanda.
23. Voluntarium directe & indirecte.
24. Quae requirantur ad voluntarium indirecte.
25. Quando committatur peccatum indirecte voluntarium.
26. Voluntarium expressum, & tacitum.
27. Quando verum sit illud (qui tacet, consentire videtur).
28. Corollaria ex dictis.

Explicatio Terminorum.

§. I.

Voluntarium & Volitum.

- 14 **V**oluntarium proprie (effectivè dicuntur) dicitur omne id, quod à voluntate procedit, seu quod ideo fit, quia voluntas aliquo modo vult, vel velle censetur. *Volitum* autem (voluntarium objectivè vocant alij, minùs proprie) dicitur omne voluntatis objectum, ad quod scilicet actio aliqua terminatur, sive deinde à voluntate cedat, sive non. Sic Deus ipse, serena aura, bonum vinum &c. *volita* nobis sunt maxime: nempe si non proprie dixeris *voluntaria*. Quia nullus

o à voluntate nostra procedunt. *Voluntarium* ergo secundum vocem quidem, soli homini voluntate prædito proprium, quoad rem ipsam dividitur in imperfectum, prout idem est ac spontaneum, & perfectum ac liberum.

§. II.

Voluntarium imperfectum, & spontaneum. 15

Spontaneum hominibus, brutisque commune, Sin homine dictum *voluntarium imperfectum*: definitur ab Aristotele. 3. Ethic c. 1. esse id, *cujus principium est in agente cognoscente singula, in quibus est actio.* Duo ergo essentialiter requirit. Unum, ut fiat, seu procedat à principio intrinseco ipsius agentis, & non ab aliquo extrinseco, adeoque excludat omnem externam vim vel coactionem. Si enim ab alio violenter movearis, traharis, impellaris, nõ erit tibi motus iste voluntarius vel spontaneus. Alterum est, ut etiam fiat ex prævia cognitione singulorum ad talem actum concurrentium: utpote objecti, finis, ac aliarum circumstantiarum: ut jam supra num. 10. explicatum fuit.

Voluntario ergo & spontaneo sic explicato, contradictoriè opponitur *non voluntarium, non spontaneum*: quod dicitur omne id, quod alicui fit eo non volente, seu ad id sponte, & ab intrinseco non cooperante: adeoque convenit cuicumque rei, etiam irrationali & insensibili. Verè enim lapis *non voluntariè, non spontaneè* projicitur sursum. Contrariè verò opponitur *involuntarium, involuntum, coactum, violentum*: quod est omne id, quod

quod alicui fit renitente voluntate, appetitu, & inclinatione ejus. *Involuntarium* proprie conuenit soli homini: *Inuitum & coactum* solis cogitantis & appetentibus etiam brutis: *violenter* etiam, & proprie rebus inanimatis. Omne *involuntarium &c.* est etiam *non voluntarium*, non è contra quodvis *non voluntarium*, est etiam *involuntarium*, etiam in eodem homine. Ut fit, ut omnis actio hominis necessariò fit aut *voluntaria*, aut *non voluntaria*, non item aut *voluntaria*, aut *involuntaria* ex.g. Turpis *involuntaria* absque omni advertentia excitatus in parte *involuntaria*, est *non voluntarius*: Quia nihil voluntarium, nisi præcognitum: sed neque etiam ad hoc *involuntarius* positive, quia incognito non potest voluntas resistere. Erit autem *involuntarius*, si per advertentiam renitente, & nolente voluntate procederet. Applici, si nôsti differentiam inter album & non album, & nigrum: doctum, non doctum, & stultum &c.

§. III.

Voluntarium perfectum, ac liberum.

16 **D**icitur, & est id, quod à principio operis intrinseco, ex prævia cognitione ita fit, ut tamen positis omnibus ad agendum requisitis possit etiam non fieri, vel ejus oppositum fieri: ideòque ultra duo requisita ad voluntarium perfectum seu spontaneum, ut scilicet fiat à principio intrinseco, & ex prævia cognitione, tertio requisitum est indifferentiam sui principii ad agendum, vel

agendum, aut etiam oppositum agendum, positis omnibus ad agendum requisitis. Seu, quod idem est, requirit libertatem exercitii, & specificationis: quam explicatam habes supra num. 7. & 8. v. g. proposito vino liberè vis bibere: quia potes etiam non velle, aut ob causam nolle.

Voluntario perfecto ac libero modò explicato, 17
 contradictoriè opponitur *non liberum*, quod scilicet non fit à principio ita indifferenti, ut positis omnibus ad agendum requisitis possit fieri, & non fieri: adeoque convenit omni rei, sicut *non voluntarium* supra. Contrariè verò eidem opponitur *necessarium*, seu naturale: & est id, quod à suo principio, positis omnibus ad agendum requisitis, naturæ ordine necessariò fit, ita ut non possit non fieri: uti suas actiones omnium causarum naturalium, non tantùm inanimatarum & irrationaliù, ut ignis, brutorum &c. sed etiam in homine actiones potentia vegetativæ & sensitivæ, sensuum externorum, & internorum, atque etiam ipsius intellectus: intellige secundùm se, & quatenùs ab illis potentiis elicitive procedunt: Nam quatenùs subìunt imperio libero voluntatis, libertatem participant, non quatenùs sunt actus eliciti suarum potentiarum, sed quatenùs fiunt, & sunt actus imperii à voluntate: ut infra magis intelliges.

§. IV.

Liberum à coactione, & à necessitate.

Liberum à coactione dicitur, quod fit à principio intrinseco, & prævia cognitione, seclusâ 18

M 4

clusâ

clusâ solum vi, vel violentiâ extrinsecâ, & hoc
 incidit cum spontaneo. Liberum à necessitate
 citur, quod fit à principio intrinseco & prævia
 gnitione, seclusâ etiam necessitate naturali, in
 licet, ut positis omnibus ad agendum requisitis
 non necessariò debeat fieri, sed fieri vel non
 possit. Et est ipsum liberum perfectum modo
 præ positum. Aliter Authores. Aliud vocant
 ram simpliciter, scilicet à necessitate nature,
 quo modo diximus; aliud vocant liberum
 dum quid, & à necessitate legis tantum, illud
 mirum, quod sub nulla obligatione legis est
 licitè agi vel omitti potest uti cælibatus, pro
 Religionis; & alia quæ de consilio, seu opera
 erogatoria vocantur.

ASSERTIO. IV.

19 **A**ctus humanus debet esse voluntarius &
 simpliciter, non tantum à coactione seu
 lentia extrinseca, sed etiam à coactione, seu
 minatione intrinseca ad necessariò agendum,
 ris omnibus ad agendum requisitis. Unanimi
 ctorum Catholicorum, ac SS. Patrum. Quia
 à Pio V. & Gregorio XIII. in speciali Bulla,
 nantur hæ propositiones ut hæreticæ: *Quod
 luntariè fit, etiamsi necessitate fiat, liberè tam
 Et: Sola violentia repugnat libertati hominis
 turali.* Ut meritò olim censuerit D. Thomas
 da malo. a. un. *Hereticè esse, non solum apud
 logos, sed etiam apud Philosophos, dicere, ad
 ram electionem, seu actum humanum, non repugnare
 libertatem à necessitate.*

EXPLICATIO.

Ratio patet ex ipso nomine & notione actus humani. Omnium enim sensu & consensu actus humanus dicitur, quod sit ita proprius homini, ut sit in ejus libera potestate ac dominio, quod fiat, vel non fiat, duret, vel non duret: atqui ad hoc necessariò requiritur, ut sit voluntarius, & liber simpliciter, non solum à coactione, sed etiam à necessitate: quod si enim actus, positus ad agendum requisitis, necessariò fiat, ut non possit non fieri, sicut fit calefactio ab igne, visio ab oculo aperto &c. jam non erit in libera potestate, & dominio hominis, ut fiat, vel non fiat: ergo &c. Hic commodè explicandæ veniunt voluntarii ac liberi variaz divisiones ad praxin, & varios casus resolvendos admodum necessariae.

§. I.

Voluntarium elicitum, imperatum, imputatum.

Voluntarium *elicitum*, seu actus voluntatis 20 elicitus, dicitur omnis actus voluntatis, ex prævia cognitione, ab ipsa voluntate immediatè productus, & in ea velut subjecto immanens. Ut: *velle, nolle; amari, odisse; consentire, dissentire; imperare, revocare, &c.* Voluntarium *imperatum*, seu actus voluntatis imperatus, dicitur omnis actus, non immediatè productus à voluntate, sed ad ejus imperium, ordinationem, consensum, factus ab aliis potentiis, ut puta intellectu, phantasia, appetitu sensitivo, sensibus, potentiâ loco-

M §

mo-

motivâ: ut voluntate volente vel consentiente aliquid *cogitare, credere, studere, ambulare, bibere, &c.* Voluntariū *imputatum*, seu *interpretativum*, dicitur omne id, quod nec immediate voluntate, neque ab ea positive, directe, vel expresse imperatur, aut volitum est, tamen ob aliquam rationem, quia nimirum vel ad id voluntarie consentiam dedit, fieret, vel, cum potuisset, & debuisset impedire, ne fieret, non impedivit, ideò voluntariū *imputatur*, & quasi *interpretatur* voluntarium rectum, & tacitum, mox explicanda & exemplificanda num. 23. & seqq.

§. II.

Voluntarium actuale, virtuale, habituale

21 **V**oluntarium *actuale* seu *actu* est, quod hinc nunc actu elicitur vel imperatur à voluntate, v. g. nunc *volo celebrare, baptizare, orare* &c. dicitur intentio actualis: quæ duplex esse potest aut explicita, quâ intenditur aliquid in terminis seu conceptibus distinctis: qualis est illa Sacerdotum formula: *Ego volo celebrare Missam, & consecrare Corpus & Sanguinem N. JESU Christi &c.* aut implicita, quâ intenditur aliquid in conceptu confuso, seu in aliquo generali volito. Ut si consecraturus, baptizaturus absoluturus &c. intendat *facere id, quod Christus instituit, vel quod Ecclesia his facit, vel intendit*. Si Clericus à Prælato missus ad suscipiendos Sacros Ordines, intenderet solum obedire, seu

agere id, quod iussit Superior, nullo alio elicitu actu,
interim dum ordinatur.

Voluntarium, *virtuale*, seu *virtute*, dicitur id,
quod vi actus prateriti nondum revocati in opera-
tione morali perseverat. Atque adeò tria requirit.

1. Ut aliquando præcesserit volitio seu intentio ac-
tualis. 2. Ut illa intentio hæctenus non fuerit re-
vocata. 3. Ut illa intentio adhuc perseveret in o-
peratione morali, hoc est, ut reverà vi illius præce-
dentis actualis intentionis fiat opus vel actus in-
tentus, isque humanus & moralis, nimirum ab
homine persistente in ea mentis dispositione, quã
moraliter agere, ejusque actiones sub ejus arbitri
potestatem cadere possint. Ut si Sacerdos modò
actu intendens *celebrare, baptizare, orare*, postea
vi illius actus nunquam revocati pergit ad locum,
paramenta induit, cæremonias agit, verba profert
&c. interim dudum cessante priori actu, etsi nul-
lum alium actum intentionis eliciat, neque prioris
actus actu recordetur, dummodò adhuc maneat
in ea dispositione mentis, ut reflectens se, vel in-
terrogatus, quid, vel quare agat. statim priorem ac-
tum intentionis suæ allegaret: adhuc facta con-
secratio, baptismus, oratio, erunt sufficienter vo-
luntaria, valida, imò & meritoria, quantum est ex
hoc capite.

Voluntarium *habituale* tantum dicitur, quod
solo habitu ex præcedentibus actibus acquisito
perseverat, absque omni prorsus influxu in aliquã
moralement operationem, utpote perseverans etiam
in homine nihil, vel non moraliter operante, dor-
mien-

miente, ebrio, amente. Ut in exemplo allato
 Sacerdos post illam actualem intentionem, et
 nunquam revocatam, in somnum, ebrietatem, im-
 mentiam incidat, & in ea dispositione verba con-
 secrationis &c. proferat: aut licet mentis com-
 pos manet, tamen ab illo priori actu nihil per-
 tus amplius moveatur, ut ne interrogatus quidem
 eum allegaret, non erit ea actio amplius voluntate
 virtualiter, vi præcedentis actus, sed solum &
 summum habitualiter: quia non erit amplius actus
 moralis. Jam vides, quid sint & qualiter differat
 intentio *actualis, virtualis, & habitualis* tamquam
 Et quoad ista nota simul differentiam inter con-
 ferentem, & suscipientem Sacramentum. Quod
 enim in agente conferente Sacramentum requiritur
 voluntas & intentio effectivè, ut quid conferat
 rens ad causandum effectum Sacramenti, ideo necesse
 est, ut intentio, si non actu, saltem virtualiter
 & moraliter perseveret in actione Sacramenti
 li: at verò in suscipiente Sacramentum requiritur
 voluntas & intentio solum dispositivè ad recipi-
 dum effectum Sacramenti, ideòque sufficere potest
 intentio habita, nec revocata, saltem habitualiter
 perseverans. Sic sæpius vidisti eos, quos constat
 stat habuisse intentionem suscipiendi Sacramen-
 tum poenitentiae, nec revocasse, postea sen-
 destitutos, lethargo, vel phrænesi correptos &
 nihilominus absolutos esse: quemadmodum
 in simili etiam baptizari possent, &
 deberent.

Digressio utilis.

UTique, religiose Lector, pro certo habes, ad 22
 bene & meritoriè operandum necessarium
 esse, ut non modò homo ipse gratiâ, Charitate
 præditus sit, verùm etiam ipsa actio à Charitate
 imperetur, seu referatur ad Deum ut ultimum fi-
 nem cui: intentione aut actuali, explicitâ vel im-
 plicitâ, quod optimum & consultissimum est: aut
 saltem virtuali, nimirum vi præcedentis intentio-
 nis ac imperij Charitatis, adeò tamen ut imperium
 seu intentio præcedens sit vera causa actionis
 subsequens, & hæc verè fiat ex vi & motione
 præcedentis intentionis, adhuc virtute perseveran-
 tis, saltem ut te reflectens, interrogatus, cur opere-
 ris hoc, *ores, studeas, scribas*, statim recitatâ priori
 intentione, diceres *propter Deum, ad ejus placitû,*
ad gloriam Dei &c. Quòd si ergo quis manè v. g.
 proponat hoc die, hæc, illa; ac omnia opera sua
 facere ex Charitate & propter Deum, ad ejus glo-
 riam, is quidem ipso facto exercet actum præstan-
 tissimum Charitatis & Religionis, eoque præstan-
 tior, quò magis extensum objectum habet: at
 verò, si postea temporibus suis, prorsus im memòr
 matutini propositi sui, & absque ulla omninò re-
 latione vel dependentiâ ad illud propositum, sed
 merè ob alias causas, v. g. ob metum pœnæ ex ari-
 da consuetudine, ex humano respectu, &c. &c.
 operetur, oret, studeat, labore, &c. tunc illæ actio-
 nes, sicut reverà non sunt amplius actus Charitatis
 imperati, neque vi illius propositi ut virtualiter
 intentæ, factæ, ita neque vi illius meritorii esse
po-

Poterunt. Ita communiter Doctores cum D. B. navent. in 2. d. 41. a. 1. q. 3. Bellarmin. l. 1. *Justificat. c. 19.* Et optimè explicat. Jo. Bullius *Virid. Virtut. V. intentio recta. l. 4.* Verba adnumero. Tu pondera. *Ad meritum boni operis requiritur, ut, vel tunc, cum sit actio, imperato Charitate, atque ad Deum ut finem supernaturalem, ac ultimum referatur: vel certe nascatur actu imperato a Charitate, atque in Deum referato; quod est virtute referri. Tunc enim dicitur opus aliquod virtute in Deum relatum, cum intentio antegressa verè est causa illius, ut fiat. Quod si quis generali tantum intentione, initio anni, mensis, vel diei; omnia futura opera ad gloriam Dei offerat, ut quidam laudabiliter faciunt, non dicetur, virtuali intentione obtulisse, singulis bonis operibus, licet in gratia constitutus vitam eternam promeruisse. Hæc ille verissimè. Assuetus ergo, religiose Lector sæpius per diem, saltem in quodlibet opus notabile, orationem, studium, laborem, etiam cibum, recreationem, somnum &c. elicere intentionem actualem, est res facilis per se, sed longè utilissimæ, de qua lege, & relege. P. Hieremia Drexelii *Amussum*: interim videatur hæc placeat: actus singulos ordiri, à signo Crucis & vers. *Deus in adjutorium &c.* ac *Doxologia Gloria Patri &c.* atque etiam ita finire. *Amussum* finiamus hanc digressionem, & ad lineam revertamur.*

§. III.

De Voluntario directè & indirectè &c.

Voluntarium *directè & in se* dicitur, quid- 23
 quid per se procedit à voluntate, seu omnis
 actus, qui per se intenditur, elicitur, imperatur, vel
 admittitur à voluntate: ut si deliberatè odisti ho-
 minem, vis occidere, occidi imperas, occidere vo-
 lenti consentis, &c. de hoc nulla difficultas. Vo-
 luntarium *indirectè*, seu *in alio*, seu *in sua causa*
 dicitur, quidquid per accidens tantum procedit à
 voluntate, seu quod quidem secundum se, & in se
 non intenditur, elicitur, vel imperatur à voluntate,
 tamen ratione alicujus alterius per se voliti prævi-
 detur necessariò consequi, ideòque voluntati vo-
 luntarium censetur, & velut imputatur, unde &
 voluntarium interpretativum dicitur *suprà num.*
 20. Idque iterum duplex est. I. Voluntarium in-
 directè *in causa positiva* est, quando homo volun-
 tariè ponit causam, ex qua prævidet, vel prævide-
 re deberet, secuturum talem effectum: aut etiam
 de facto jam sequi experitur. Ut, qui indulget co-
 gitationi vel lectioni turpi &c. sentiens periculum
 proximum secutura pollutionis, is, quamvis dire-
 ctè minimè velit, imò omninò nolit, indirectè ta-
 men censetur velle pollui, ideòque secuta pollutio
 erit voluntaria indirectè. II. Voluntarium indire-
 ctum *in causa negativa* dicitur, quando homo,
 seu voluntas, cum posset & deberet, solum non
 aufert causam prævisi effectus, vel alio modo non
 impedit, quò minus effectus prævisus sequatur, si
 ve

ve in se, sive in alio: ut si ab aspectu non amoveat imaginem turpem: non extinguas candelam pro viso incendio &c. Exempla nimis obvia.

Quanam requirantur ad voluntarium directe?

- 24 **A**D hoc, ut ex causa posita vel non ablata, effectus secutus censeatur voluntarius indirectus, et ad peccatum imputetur, tria requiruntur.
- I. Ut operans sciat, & advertat, aut certe sciret, si sciret, seu inculpabiliter non ignoret, ex tali causa se posita, seu non ablata consecuturum talem effectum, vel ejus adesse grave periculum. Quod enim id nullo modo sciat, vel expertus sit, effectus secutus non poterit censeret etiam indirecte voluntarius, quia nullo modo cognitum, nullo modo volitum: ut si quis ad satietatem bibens, ignorans fortitudinis vini, postea inebrietur. &c. II. Ut etiam possit impedire talem effectum, causam auferendo, vel non ponendo. Si enim non potest auferre causam, non imputabitur tibi effectus voluntarius vel culpabilis, secundum omnes. Ut si necessario equitans advertas periculum pollutionis, vel ea defacto contingat. III. Ut etiam debeat impedire effectum non ponendo, seu auferendo talem causam: Quod si enim nullâ lege charitatis vel justitiæ tenearis non ponere talem causam, vel abstinere à tali actione, ex qua prævides effectum consecuturum, quin potius sit obligatio in oppositum; effectus secutus sanè physicè adhuc

voluntarius indirectè, in causa scil. voluntariè po-
sita, at non erit voluntarius moraliter, neque ad
culpam imputari poterit. Ut: si Confessarius au-
diat confessiones fæminarum, aut legat libros de
tali materia pro necessaria instructione: si Chyrur-
gus medeatur in partibus verecundis, si etiam
commoditatis tantum gratiã equites &c. & im-
mineat periculum carnis: quia nullã lege ii ten-
entur abstinere à tali actione, quin potius ex offi-
cio debent agere, ideo effectus quicumque secutus
(secluso semper consensu, quo fieret voluntarius
directè) omni culpã voluntariã vacabit. Similiter,
estitias, & possis auferre causam, vel aliter impe-
dire aliquem effectum, si tamen non tenearis ali-
quã lege charitatis vel iustitiã, permissio quidem
ipla poterit tibi esse voluntaria, at verò effectus se-
cutus nullo modo centebitur tibi voluntarius,
nec consequenter ut causã morali ad culpam im-
putabitur. Quia permissivè, & negativè tantum
se habenti ad aliquem effectum, effectus secutus
nunquam imputatur ut causã morali, nisi ille ha-
beat obligationem aliquam impediendi illum.
Alioquin sequeretur absurdum, nimirum omnium ho-
minum, dæmonumque peccata DEO esse volun-
taria, atque ut morali causã imp utanda, cum sciat,
& possit, tamen impedire nolit, nimirum quia im-
pedire non tenetur, sed potius, ut causa universalis
permittere debet singulas causas suos motus age-
re. Si caupo apponens vinum se inebriaturis, etsi
sciat, & possit, quia tamen non tenetur impedire,
ebrietates & alia secutura, ei nec voluntaria, nec ad
THEOL. MORAL, PARS I. N cul-

culpam imputari poterunt, secus si esset Super
potitantium.

*Quando committatur peccatum indirectè
luntarium?*

25 **P**eccatum indirectè voluntarium tunc com
mittitur, quando culpabiliter positâ vel
ablatâ causâ cum quis scilicet & sciat, & potest
& debeat auferre) effectus prævisus factus est
luntarius indirectè, & non tunc, quando re
effectus sequitur. Exempla disce. 1. Quando
titans advertit, se ulteriori potu in ebriandume
super expertus scit, se in ebrietate solere rixari
occidere, & tamen vult ulterius bibere, hoc
puncto peccat mortaliter, & ebrietatis, & hor
cidii indirectè voliti peccato, & non amplius
quando actu rationis usu destituitur, aut
jam ebrius rixatur, & percutit. 2. Qui vespere
cumbens voluntariè vacat turpibus cogitatio
bus, prævidens, vel expertus jam sciens secutum
in somno pollutionem, tunc quidem peccat
taliter peccato impudicitiae & mollitiei, at
dubio non amplius tunc, quando dormienti
turpitude contingit. 3. Qui die Dominico vel
sto manè voluntariè se inebriat, aut somno
prævidens omninò Sacrum negligendum, tunc
quidem peccat mortaliter contra præceptum
clesiæ, non autem, quando ipso jam ebrio vel
mente, Sacrum reipsâ negligitur. 4. Qui scit
& volens per frequentatos actus contrahit con
tadinem blasphemandi v. g. tunc quidem

citer peccat mortaliter, at non amplius tunc, quando vi involuntariè remanentis consuetudinis, ac quasi naturali impetu, omninò inadvertenter in blasphemias prorumpit. Eademque ratio est, quodcumque quis sciens, & volens posuit, vel non abstulit causam effectus prævisi, sive indirectè tantum, ut in exemplis allatis, sive etiam directè intenderit talem effectum, & postea, eonò amplius volente, sequitur effectus. Potuit enim homo interim se revocare, de peccato dolere, & se in DEI gratia constituere: Impossibile est autem hominem in gratia constitutum peccare vi præcedentis actus: aut quando effectus, ut fiat, vel non fiat, non est amplius in hominis potestate: ut si venenum propinasti, lapidem projecisti, sagittam ejaculatus es etiam directâ occidendi intentione: ergo etiam tunc peccatum committitur, non quando effectus sequitur, sed quando culpabiliter causa ponitur, aut non aufertur. *Ex communi Layman. hic Tract. 2. c. 3. n. 5.* Caterum negari non potest, peccatum tale aliquo modo compleri effectu secuto saltem in ordine ad iudicium Sacramentale; ideoque ordinariè necessarium est in confessione explicare, an talis effectus, homicidij, pollutionis, &c. secutus sit, nec ne; partim ut intelligatur gravitas peccati commissi quantum nimirum fuerit periculum, cui se operans exposuit, partim etiam ut intelligatur obligatio contracta restitutionis, censuræ, irregularitatis, &c. quæ etiam post confessum, & remissum peccatum remanent. Unde speculativè tantum probabile

Qui tacet, consentire videtur. Reg. 43.

in 6.

Non universaliter verum est, ut statim no- 27.
tatibid. Reg. 44. *Qui tacet non fatetur;*
sed nec utique negare videtur. Etenim taciturni-
tas, seu silentium, de se, neque assentum, neque
dissentum significat, nisi accedant aliæ conjectu-
ra, quas affert Sanchez l. I. de Matrim. disp. 5. §
6. & ex eo Layman hic. c. 3. n. 3. I. Tacens con-
sentire videtur, si agatur de ejus favore vel com-
modo, non item, si agatur de ejus gravamine, in-
commodo, præjudicio. Ita, si alio quidpiam tibi
promittente, vel donante taceas, censeberis con-
sentire: at verò si quidpiam ab alio tibi donari vel
promitti petas, isque taceat, non contradicat, non
ideo censebitur consensisse. II. Tacens consen-
tire censetur, si consentire volens, negare, vel con-
tradicare deberet; non item, si respondere, vel
contradicere non teneatur. Sic Reus in judicio ad
objectum crimen jussus respondere, si taceat, fate-
ri præsumitur. c. si post. de confessione in 6. Item
sedens in Concilio vel Capitulo, si iniquæ Con-
stitutioni, vel Electioni non reclamet, si utiliter
possit, censetur consentire. *Communis DD. apud*
Laym. cit. III. Si quis ex duobus sibi objectis, unum
tantum negat, alterum tacitè fateri; si unum tan-
tum fateatur, alterum tacitè negare censetur. c.
Nonne. de præsumptionibus. Ubi ponitur authori-
tas D. Gregorij hom. 18. in Evang. Duo Christo il-
lata fuerunt, (Samaritanus es, & dæmonium ha-
bes) Unum negavit, alterum tacendo consensit.

N 3

IV. Præ-

IV. Principis ergo, Prælati, Superioris &c. licentia & patientia, seu taciturnitas, consensus datur, quando circa periculum alicujus incommo-
 modi, vel scandali, impedire, ac contradicere non
 potest: secus si impedire absque incommodo
 possit. Sic Prælati, vel Superior, sciens aliquid
 fieri contra leges, vel statuta, seu tale, quod absque
 licentia sua fieri non posset, si taceat, & toleret,
 cum commodè contradicere possit, censetur
 tacite consentire vel licentiam dare: ejusque
 voluntas, consensus, ratihabitionem subditus pro
 mere potest. Vide *Layman cit. c. 3. num. 4.*

Corollaria ex hætenus dictis.

28 I. **O**mnis ergo & solus actus deliberatus
 voluntatis elicitus, imperatus, vel imputatus
 qui nimirum formaliter, vel interpretative, ad
 vel virtute, directè vel indirectè, expressè vel
 saltem sit voluntarius, ac liber, est actus humanus
 moralis, bonus vel malus. Omnis enim, & solus
 talis actus est in libera potestate agentis, ac
 voluntatis secundum rectam rationem. II. Nullus
 actus intellectus, vel alterius potentie à voluntate
 secundum se potest esse humanus, cum sic sit
 naturaliter ac necessariò: sed solum sunt actus
 humani ac liberi participativè à voluntate, qui
 nimirum ab ea vel directè voliti imperantur,
 vel admittuntur, vel eidem saltem ut indirectè
 interpretativè voliti imputantur. III. Prima cogitatio
 intellectus in quovis negotio, non potest esse
 quam esse actus humanus, bonus vel malus

liter: cum nullo modo possit esse volitus primus intellectus actus, alioquin daretur processus in infinitum: cum nihil sit volitum, nisi præcognitum, IV. Etiam primus motus voluntatis, absque intellectus ad ipsum advertentia, insurgens (& à fortiori omnis primus motus vel actus cujuscunque alterius potentia) non potest esse actus humanus, nec bonus, nec malus moraliter. Quia non est in potestate voluntatis, nec consequenter regulabilis per rectam rationem. Hæc magis sigillatim applicauntur *infra*. Præsertim c. 5. & 6.

SECTIO IV.

Impedientia voluntarium ac liberum, ideòque & ipsum actum humanum.

Quatuor communiter enumerantur: *Ignorantia, Violentia, Metus, & Concupiscentia*, Quia enim voluntarium debet procedere ex prævia cognitione, hinc ei repugnat ignorantia. Et quia debet procedere à principio intrinseco; hinc ei repugnat violentia. Et quia liberum debet procedere à principio indifferenti ad agendum & non agendum, hinc illud impedire videntur metus, & concupiscentia. Nunc singula percurramus.

SUBSECTIO I.

De Ignorantia.

SUMMARIUM.

29. Ignorantia est carentia notitiæ alicujus rei.
30. Ex parte subjecti: alia est negativa, alia privativa, alia positiva.
31. Ex parte objecti: alia est ignorantia juris. alia facti.
32. Ex parte effectus: alia est antecedens, alia concomitans.
N 4 33. Ex